

Je EU socialističtější než Čína?

Dan Vořechovský

Představitelé EU se vrátili z jednání v Číně s vítězoslavným úsměvem: znovuzavedené kvóty na čínský textil budou pokračovat i v dalších letech a navíc si čínské aerolinie objednaly deset nových Airbusů. EU tak s otevřenou náručí exportuje své výrobky, ale už ne příliš ráda vidí, když se do Evropy „valí“ import z Asie. V tomto kontextu pak vyznívá věta, že „unie ještě neudělila Číně status tržní ekonomiky“ dost paradoxně. Ve skutečnosti je to ještě horší. EU je socialističtější než Čína.

Podívejme se na srovnání. Podíl vládních výdajů na hrubém domácím produktu činil v loňském roce v Číně 22%. Ve Francii to oproti tomu bylo 54%, v Německu necelých 50%, v Dánsku 56%. I v liberálním Irsku dosáhli vládní výdaje 35 procentního podílu na HDP. Jak jsou na tom daně? V Číně je nejvyšší mezní daň z příjmu 45%, v Irsku 42%, v Německu 47%, ve Francii 49,6%. V případě daní ze zisku je na tom Čína (30%) lépe než Francie (34%), naopak hůře než Německo (26,4%) nebo Irsko (12,5%). Největší rozdíl pak panuje v odvodech na sociální a zdravotní pojištění. Jistě, můžeme namítnout, že evropské státy vydávají spoustu prostředků na sociální cíle. Jenže my chceme zjistit rozsah státu v ekonomice, ne důvod jeho velikosti. Čínská vláda také vynakládá mnohem méně prostředků na svůj provoz, „jen“ 12% HDP. Oproti tomu francouzská vláda ročně spolkně 24%, německá 19%, dánská 26% a liberální irská 16% HDP. Měřeno těmito indikátory, tedy rozsahem státních výdajů a nákladů na svou činnost je čínská vláda poloviční ve srovnání s Německem a Francií. Zkrátka, vliv čínské vlády na ekonomiku je z tohoto pohledu mnohem menší.

Rozsah vlády se ale nedá měřit jen těmito indikátory. Dalším vládním rozměrem jsou státní podniky. Čína v tomto ohledu začala s tržními reformami již v roce 1978. Jak je na tom dnes? Čínské státní firmy zaměstnávají polovinu pracovní síly, ale jsou značně ztrátové a neefektivní a tak se na HDP podílí jen necelými 20%. Tento podíl přitom rok od roku klesá. Důvodem je jednak rostoucí produktivita soukromého sektoru, tak privatizace státních firem. Letos dochází k privatizaci čtyř velkých státních bank. Podíly se dostávají do rukou renomovaných zahraničních bank, americké Goldman Sachs nebo singapurské Temasek. Privatizace bank je klíčem k další privatizaci. Nefunkční akciové trhy totiž znamenají, že jsou čínské firmy při svém financování odkázány na banky. Ty často půjčovaly právě ztrátovým státním firmám a vytvořily až 30% špatných úvěrů. Stát banky částečně oddluží a umožní novým vlastníkům provádět tržní úvěrovou politiku. A do konce roku 2006 bude čínský finanční trh zcela liberalizován. Ztrátové státní firmy v důsledku tržního bankovnictví buď zkrachují nebo budou zprivatizovány. Čínské státní firmy navíc najdeme už „jen“ v produkci utilit (plyn, voda, elektřina, telekomunikace), a částečně v těžkém průmyslu a těžebním průmyslu. Ostatní sektory jsou soukromé. Podobný obrázek nalezneme ve Francii, Dánsku nebo Německu. Zde si státy ponechávají kontrolu nad telekomunikacemi, produkcí elektřiny, plynovody, železnicemi nebo leteckou dopravou. Částečně i v jiných odvětvích. A uvážíme-li další privatizační proces, bude na tom Čína během několika let lépe. A i kdybychom k velikosti vládních výdajů přičetli velikost produkce státních firem, stále by Čína ve srovnání s EU ekonomiku ovlivňovala méně.

Třetím podstatným srovnávacím prvkem je míra regulace hospodářství. Zde Čína silně prohrává s EU ohledně svobody zahraničního obchodu. Průměrné dovozní tarify jsou čtyřikrát vyšší než v zemích EU. Čína však míru ochrany domácího trhu snižuje rychleji než se zavázala přístupovou smlouvou do WTO. Deklaruje ochotu více liberalizovat zahraniční obchod. I v oblasti byrokracie by se zdálo, že bude mít Čína „navrch“. Není tomu tak. Náklady na byrokratický aparát jsou procentulně k HDP srovnatelné s EU. Čínská byrokracie ale oproti evropské funguje zofale špatně. Což je dobře pro hospodářství. Špatně vybírá daně a vynucuje si regulace. Příkladem jsou telekomunikace, které sice zůstaly v rukou státu, ale jedna firma se rozdělila na čtyři. Ty mezi sebou konkurují a nabízejí stále nové a nové služby. Byrokraté se snaží regulovat „z řetězu utržené“ manažery, ale nedaří se to a telekomunikace rozvíjejí jako by šlo o soukromé firmy. Deregulace pokračuje i v dalších odvětvích, spousta je zcela deregulovaných (spotřební průmysl, maloobchod). Zásadní však je, že Čína od regulací upouští. Oproti tomu EU těží z dobře fungujícího byrokratického aparátu. Regulace EU představují zejména nejrůznější legislativní úpravy a vyhlášky, které regulují výrobu. Snad v každém odvětví existují standardy výroby, které říkají jak se co má vyrábět, čímž deformují rozhodování o strukture výroby v ekonomice. Kromě toho EU jasně vede v regulaci pracovního trhu. O zemědělství nemluvě. A když např. Německo neuvolní regulace na trhu ani v době evidentního krachu intervencionistické politiky, nelze čekat trend poklesu regulací v EU. Opak je pravdou. Stačí se podívat na množství nových unijních směrnic. A harmonizace? To je jen jiný termín pro regulaci konkurence. Při jasném trendu poklesu míry regulace v Číně vyznívá toto srovnání opět vítězně pro asijského obra.

Ať se nám to líbí nebo ne, čínský socialismus je do velké míry mýtus. Oproti evropskému socialismu je čínská ekonomika tržním rájem. A pokud se evropští socialisté odvažují posuzovat míru tržní ekonomiky v Číně asi se nemůžeme divit. Vždyť evropští politici tak rádi ostatní poučují.